

Makainé Patay Adrienn - Stefan Mommertz

Nyelvi kompetenciák és munkaerőpiac: Munkáltatói elvárások és a Szolnoki Főiskola hallgatóinak idegennyelv-oktatásra és -tudásra vonatkozó (ön)értékelése

Adrienn Makainé Patay - Stefan Mommertz: Foreign language competencies and the job market: Employers' expectations and the (self-)assessment of language teaching and learning by students of the College of Szolnok

Abstract

Two of the most important objectives of the project "Improving foreign language training programmes at the College of Szolnok" are increasing the chances of newly graduated students on the job market through improved language teaching methods and achieving a better fulfilment of human resources needs of the multicultural job market brought about by national and international companies operating in the region. This study contrasts the results of research carried out among employers with regards to their foreign language expectations for graduates with surveys done among students of the College of Szolnok. In these surveys students evaluated their own foreign language knowledge as well as the standard of language teaching at the college and gave an insight into their experiences as far as language learning and their use of foreign languages are concerned.

Key words: foreign language knowledge; language learning; job market; foreign language communication; language competencies

ÖSSZEFOGLALÓ

A „Szolnoki Főiskola idegen nyelvi képzési rendszerének fejlesztése” c. pályázat legfontosabb célkitűzései között szerepel, hogy a nyelvoktatás fejlesztése által javuljanak a diplomát szerző hallgatók elhelyezkedési esélyei, valamint hogy valósuljon meg a térségben lévő hazai és nemzetközi vállalatok által teremtett multikulturális munkaerő-piaci közeg humánerőforrás-igényeinek jobb kiszolgálása. A tanulmány a munkáltatók körében végzett, a diplomásokkal szemben támasztott idegen nyelvi kompetenciákra vonatkozó elvárásokat vizsgáló kutatás eredményeit helyezi szembe a Szolnoki Főiskola hallgatói körében végzett megkérdezésekkel, amelyekben a hallgatók saját nyelvtudásukat

illetve a főiskolai nyelvoktatást értékelték, valamint a nyelvtanulással és a nyelvhasználattal kapcsolatos tapasztalataikról vallottak.

Kulcsszavak: nyelvtudás; nyelvtanulás; munkaerőpiac; idegen nyelvi kommunikáció; nyelvi kompetenciák

1. BEVEZETÉS

A nyelvtudás a XXI. századra nemcsak az EU-n belüli munkavállalás, mobilitás, hanem a multinacionális cégek magyarországi jelenléte miatt is nélkülözhetetlenné vált. A munkaerőpiacon eladható tudásnak Magyarországon is egyre fontosabb része a nyelvismeret. A munkaadók igénye a

használható, aktív munkavállalói nyelvtudásra egyre nő. Ez az elvárás nemcsak a leendő munkavállalókat, hanem az idegennyelv-oktatást is nagy kihívások elé állítja. A „Szolnoki Főiskola idegen nyelvi képzési rendszerének fejlesztése” c. pályázat legfontosabb célkitűzései között szerepel, hogy javuljanak a nyelvoktatás fejlesztése által a diplomát szerző hallgatók elhelyezkedési esélyei, valamint hogy valósuljon meg a térségben lévő hazai és nemzetközi vállalatok által teremtett multikulturális munkaerő-piaci közeg humán erőforrás-igényeinek jobb kiszolgálása. Alábbi tanulmányunk egy 2013-ban lezárt, kelet- és közép-magyarországi munkáltatók körében végzett, a diplomásokkal szemben támasztott idegen nyelvi kompetenciákra vonatkozó elvárásokat vizsgáló kutatás eredményeit és a Szolnoki Főiskola hallgatói körében 2013-ban és 2014-ben végzett megkérdezéseket helyezi egymással szembe, amelyekben a hallgatók saját nyelvtudásukat illetve a főiskolai nyelvoktatást értékelték, valamint a nyelvtanulással és a nyelvhasználattal kapcsolatos tapasztalataikról vallottak.

2. MUNKÁLTATÓI ELVÁRÁSOK – EGY ATTITÜDVIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

A Szolnoki Főiskolán egy, az Idegen Nyelvi Tanszék és a Kereskedelem és Marketing Tanszék munkatársaiból álló kutatócsoport a kelet- és közép- magyarországi vállalati szféra – különös tekintettel a Szolnoki Főiskola vonzáskörzetében lévő vállalatok – szereplőinek attitüdvizsgálatát valósította meg.¹ Vizsgálatukban arra voltak kíváncsiak, hogy a munkáltató szempontjából mennyire fontos a munkavállaló idegennyelv-tudása, mely idegen nyelv(ek) ismerete elengedhetetlen, hogy a munkáltatók milyen elvárásokat fogalmazzanak meg meglévő és leendő munkavállalóikkal

szemben a nyelvi kompetenciákat illetően, illetve hogy melyek azok a kompetenciák, amelyek a leginkább hiányoznak a munkavállalóknál. A tanulmányból kiderül, hogy a vállalatok határozott és komoly igényt fogalmaznak meg a már dolgozó és frissdiplomás munkavállalóval szemben nem csak szakmai, hanem nyelvi felkészültség szempontjából is, ugyanakkor annak is egyértelműen hangot adnak, hogy a meglévő valamint az újonnan belépő munkaerő ennek az elvárásnak nem felel meg maradéktalanul.

A kutatócsoport 113, főként Jász-Nagykun-Szolnok illetve Pest megyei kis- és középvállalkozást kérdezett meg. A megkérdezett vállalatok mindössze 7%-a nyilatkozott úgy, hogy alkalmazottainak nincs szüksége idegennyelv-használatra munkája során. A kapott válaszokat átlagolva az idegennyelv-tudás fontosságát a megkérdezett vállalatok 4,85-ös értékre helyezték, mely egy 6 fokozatú skálán rendkívül magas értéknek nevezhető (Szűcs R. S. et al. 2013: 129-30). Ennek a magas elvárásnak azonban az alkalmazottak nem felelnek meg maradéktalanul. A meglévő munkaerő-állomány nyelvi felkészültségét értékelő válaszokat átlagolva az idegennyelv-tudás színvonalát a megkérdezett vállalatok 3,53-as értékre helyezték, mely egy 6 fokozatú skálán közepes értéknek nevezhető (Szűcs R. S. et al. 2013: 130). A munkaadók az újonnan belépő munkaerő-állomány nyelvi felkészültségét is értékelték, melynek eredményeként megállapítható, hogy a kezdő munkavállalók nyelvi felkészültsége nem haladja meg jelentősen a meglévő munkaerő-állomány nyelvi felkészültségének szintjét.

A kutatócsoport megkérdezte a vállalatokat arról is, hogy melyek azok az idegen nyelvek, amelyek ismerete szerintük elengedhetetlen. Nem meglepő, hogy első helyen az angol, második helyen pedig a német nyelv ismeretének fontossága szerepel. Ezeket követi a francia, az olasz és az orosz nyelv, nagyjából azonos átlagértékkel (Szűcs R. S. et al. 2013: 132). Az általános nyelvi szókinccsel szemben az üzleti, műszaki és egyéb szakma specifikus

¹ Szűcs R. S. - Máté Z. - László É. - Földi K. (2013): A pályakezdő diplomásokkal szemben támasztott nyelvi elvárások felmérése kvantitatív kutatással, http://tudomany.szolnok-mtesz.hu/kulonszamok/2013/2013-17-11-Szucs_Robert_Sandor_et_al.pdf, *Szolnoki Tudományos Közlemények on-line folyóirat*, 125-139.

szókincs fontosságát hangsúlyozzák a munkáltatók (Szűcs R. S. et al. 2013: 134).

A munkáltatók által elvárt idegen nyelvi kompetenciák közül legfontosabb a szóbeli kommunikációs képesség és a hallott szöveg értése. Emellett rendkívül fontos, hogy a munkavállaló írásban képes legyen kommunikálni, e-mailt vagy üzleti levelet idegen nyelven megfogalmazni. Ugyancsak fontos, de nem kiemelkedő fontosságú készségek a prezentációkészítés valamint az idegen nyelv tárgyalóképes használata (Szűcs R. S. et al. 2013: 135-36). A tanulmány készítői arra is választ szerettek volna kapni, hogy a munkáltatók mely nyelvi kompetenciákat hiányolják leginkább munkavállalóiknál. Itt első helyen a biztonságos, tárgyalóképes idegennyelv-használatot nevezték meg, ugyanakkor hiányolják az általános szóbeli kommunikációs készséget, az írásbeli kommunikációs készséget, valamint az írott szöveg olvasásának készségét is (Szűcs R. S. et al. 2013: 136-37). Az elvárt és a hiányolt készségek nagyjából fedik egymást, a rangsorban azonban mutatkozik némi eltérés.

3. EGYÉNI NYELVTUDÁS ÉS A SZOLNOKI FŐISKOLÁN ZAJLÓ NYELVOKTATÁS – ELSŐÉVES, NAPPALI TAGOZATOS HALLGATÓK (ÖN)ÉRTÉKELÉSE (2013.)

A pályázat keretei között rendszeresen készítünk felméréseket a hallgatók körében a nyelvi képzés ellenőrzése céljából. Az alábbiakban két, a fent hivatkozott, a kelet- és közép- magyarországi vállalati szféra szereplőinek attitűdvizsgálatához jól illeszthető megkérdézés eredményeit mutatjuk be.

Az első felmérést a főiskola 2013/14-es tanévének őszi félévére beiratkozott elsőéves hallgatói körében végeztük, hogy információkat szerezzünk nyelvi előtanulmányaikról és a Szolnoki Főiskolán eddig szerzett nyelvtanulási tapasztalataikról.

Felmérésünk első részében információkat kértünk a hallgatóktól korábbi iskolájukról, nyelvi előképzettségükről, a tanult nyelvekről és a heti óraszámokról, hiszen főleg az utóbbi

néhány tényező jelentősen befolyásolja a hallgatók tudását és hozzáállását a főiskolai nyelvtanuláshoz. A második blokkban pedig a nyelvtanulás és a nyelvoktatás értékelésére került sor.

Összesen 114 kitöltött kérdőívet dolgoztunk fel. Ez a nevezett félévben beiratkozott összes nappali tagozatos hallgatónak (172) a 66%-a. A kérdőíveket a tanítási órák keretében töltötték ki a hallgatók, hogy minél szélesebb körtől kapjunk visszajelzést. A kitöltött kérdőívek megoszlása képzési terület szerint: gazdasági alapképzési terület (BA): 71 db, agrár-műszaki alapképzési terület (BSc): 15 db, felsőoktatási szakképzési terület (FOKSZ): 28 db.

A kérdőívek eredményei szerint a megkérdézettek 78,9%-a angol nyelvet tanul, 21,1% pedig németet. A tényleges hallgatói megoszlást vizsgálva az angol nyelvet felvett hallgatók száma ennél kicsit még magasabb (81,3%). Ugyanakkor a BSc-képzés hallgatói körében magasabb a német nyelvet tanulók aránya, mint a másik két képzési területen (30% fölötti).

Az elsőéves hallgatók 40-40 százaléka gimnáziumba illetve szakközépiskolába járt, a többi hallgató az előző tanévben valamely felsőoktatási intézmény hallgatója volt. Az eredmények elemzésekor feltűnt, hogy a FOKSZ hallgatóinak viszonylag magas, 57,1%, aránya járt szakközépiskolába, míg gimnáziumba csak 28,6% járt.

Az elsőévesek többsége legalább két idegen nyelvet tanult már korábban (65,7 %). Azoknak a hallgatóknak az aránya, akik eddig csak egy idegen nyelvet tanultak, a FOKSZ-képzésben a legmagasabb (46,4%).

Nem meglepő, hogy a legtöbb elsőéves hallgató első idegen nyelvként angolt tanult (78,1%). A második helyen a német nyelv áll 21,1%-os eredménnyel. Az elsőévesek közül mindössze egy hallgató nem tanult sem angol, sem német nyelvet első idegen nyelvként, ő olasz nyelvet tanult. A második tanult idegen nyelvek között a német nyelv áll az első helyen (69,3%), melyet az angol nyelv követ (24%), majd a francia (4 fő, 5,3%) és az orosz (1 fő, 1,3%).

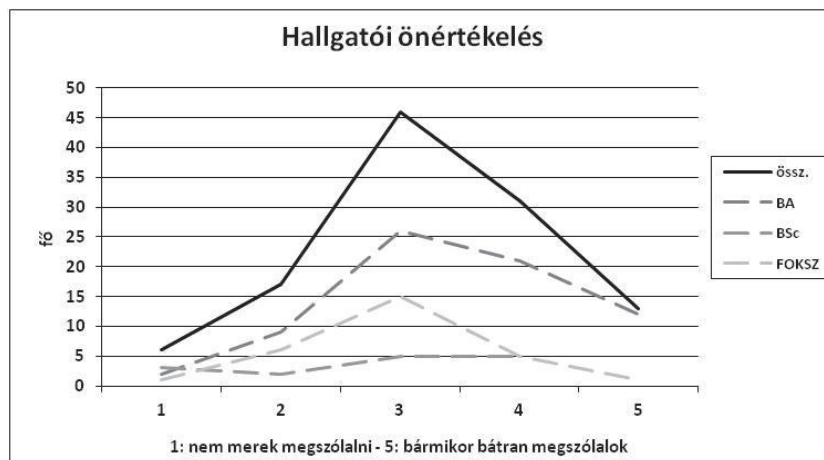
Az elsőévesek átlagosan már 9,6 évig tanultak idegen nyelvet, az eddig nyelvtanulással töltött évek 4-től 14 évig terjednek. A hallgatók 89,5%-a legalább 7 évnyi nyelvtanulást tudhat maga mögött. A második idegen nyelv esetében ez az időtartam természetesen rövidebb. Azon hallgatók esetében, akik tanultak második idegen nyelvet is, 4,5 év az átlag. Itt a nyelvtanulással töltött évek száma 2-től 8-ig terjed.

A 114 válaszadó közül 20 hallgató azt válaszolta, hogy az előző tanévben nem részesült nyelvtanulásban (17,5%). A heti átlagos óraszám 3,4 volt azon hallgatók esetében, akiknek volt nyelvórása az előző félévben (első idegen nyelv), illetve 2,5 óra (második idegen nyelv).

A felmérés második blokkjában került sor a hallgatók egyéni nyelvtudásra vonatkozó önértékelésére, valamint a főiskolai

nyelvtanításra vonatkozó értékelésre, melyek nagyon tanulságos információkkal szolgáltak számunkra. Azt kértük a hallgatóktól, hogy egy ötös skálán értékeljék, mennyire bátran és magabiztosan kommunikálnak idegen nyelven (1: nem merek megszólalni – 5: bármikor bátran megszólalok). Az eredmény 3,2-es átlagot adott. A „legbátrabbak” – ahogy ez várható is volt – az angol nyelvű képzés hallgatói, náluk a „bátorsági átlag” 4,1. A BA-képzés hallgatóinak 3,5-es átlaga (az angol nyelvű képzés nélkül) magasabb, mint a 3,2-es összhallgatói átlag. A BSc-képzés hallgatóinak 2,8-es átlaga még a FOKSZ hallgatóinak 3,0-s átlagánál is alacsonyabb. Érdekes, hogy a BSc-képzés egyetlen hallgatója sem jelölte meg a „bármikor bátran megszólalok” lehetőséget és a FOKSZ-képzésben is csak egy hallgató vélekedett úgy saját magáról, hogy bármikor bátran megszólal idegen nyelven.

Az alábbi ábra az önértékelési rangsort mutatja képzés szerint:

1. ábra: Mennyire bátran szólal meg idegen nyelven? – Hallgatói önértékelés.

Forrás: Saját kutatás, 2013

A középiskolai, majd a főiskolai nyelvórák nyelvtan illetve kommunikáció központúságát értékelhették a hallgatók egy szintén ötös skálán (1: túl sok nyelvtan – 5: nem sok, de elegendő). A középiskolai nyelvórák nyelvtan központúságára irányuló kérdés 3,2-es átlageredményt adott (ennél némileg gyengébb

eredményt – 3,0 – kaptunk azoknál a hallgatóknál, akik németet tanultak a középiskolában). Szembetűnő, hogy azok az elsőévesek, akik gimnáziumba jártak, pozitívabban értékelték a középiskolai nyelvtanítást (3,4), mint akik szakközépiskolában érettségiztek (2,9).

A középiskolai órák kommunikáció központúságára vonatkozó kérdés (1: nagyon keveset beszéltünk – 5: nagyon sokat beszéltünk) ugyancsak 3,2-es átlageredményt adott. A hallgatók véleménye szerint a németnyelv-oktatás (3,0) szintén valamivel kevésbé kommunikáció központú, mint az angoloktatás (3,2), továbbá az egykori szakközépiskolások szerint ott még kevésbé volt hangsúlyos a kommunikáció (2,8), mint a gimnáziumokban (3,4).

A középiskolai nyelvoktatásra vonatkozó fenti kérdésekre adott válaszok eredményeivel szemben a főiskolai nyelvoktatás jobb eredményeket mutat. A főiskolai nyelvórák nyelvtan központúságára irányuló kérdésnél 3,5-es átlageredményt kaptunk, a BSC-

képzésben angolt tanuló hallgatóknál kaptuk a legalacsonyabb értéket, 3,2.

A főiskolai nyelvórák kommunikáció központúsága a hallgatók szerint 3,7-es átlageredménnyel jellemezhető, amely a középiskolai nyelvoktatásra vonatkozó értéket jóval felülmúlja. Kiemelendő a BA angol nyelvű képzés 4,9-es átlaga illetve a BSC-képzés angolóráiról alkotott vélemény, 4,5. Általánosságban megállapítható, hogy az angolórák a hallgatók szerint kommunikáció központúbbak, mint a németórák, ugyanakkor itt meg kell jegyeznünk, hogy a BSC-képzésben is és a FOKSZ-képzésben is csak 5-5 fő töltött ki kérdőívet, így ezek nem adnak megbízható képet a valós helyzetről.

Az alábbi ábra a középiskolai és a főiskolai nyelvórák nyelvtan és kommunikáció központúságát illusztrálja:

2. ábra:

Mennyire (volt) hangsúlyos a nyelvórán a nyelvtan és a szóbeli kommunikáció? – Hallgatói értékelés.

Forrás: Saját kutatás, 2013

Ami az idegen nyelvekkel való tanórán kívüli, szabadidős foglalkozást illeti, a hallgatóknak csak 11,4%-a nyilatkozott úgy, hogy semmilyen formában nem foglalkozik az iskolán kívül az idegen nyelvekkel. A többiek (88,6%) leggyakrabban az „(interneten) olvasok, filmeket nézek” választ jelölték meg (70,9%), míg a megkérdezettek 19,1%-a mondta, hogy külföldi ismerősökkel kommunikál. 14,5% jár valamilyen plusz órára (magántanár, nyelvtanfolyam).

A két utolsó kérdés az Idegen Nyelvi Tanszék által szervezett International Club-rendezvényekre vonatkozott. Ezek a programok klubestek keretében, kötetlenebb formában kínálnak lehetőséget a nyelvgyakorlásra (külföldi vendégek, filmvetítések, országismereti vetélkedők, úti beszámolók külföldi tanulmányútról stb.) A megkérdezettek 62,7%-a hallott már ezekről a programokról, azonban sajnálatos módon mindössze 6,7%-uk

(7fő) érezte magát elég motiváltnak ahhoz, hogy elmenjen valamelyik programra.

4. EGYÉNI NYELVTUDÁS ÉS A SZOLNOKI FŐISKOLÁN ZAJLÓ NYELVOKTATÁS – ÖSSZHALLGATÓI (ÖN)ÉRTÉKELÉS (2014.)

A második megkérdezésünk 2014. május elején történt, amelyben lehetőséget adtunk hallgatóinknak arra, hogy egy online kérdőív anonim kitöltésével elmondhassák a véleményüket a Szolnoki Főiskolán zajló szaknyelvoktatásról. Javaslatokat is kértünk tőlük a nyelvoktatás javítására, valamint kíváncsiak voltunk arra is, foglalkoznak-e / tanulják-e / használják-e az idegen nyelveket a főiskolai órákon kívül, és ha igen, milyen formában. Nem ez volt az első alkalom, hogy ilyen jellegű megkérdezés folyt a Szolnoki Főiskolán. Egy hasonló, 2010 novemberében végzett felmérés legfontosabb eredményeit a Szolnoki Főiskola tudományos kiadványában, az *Economica*-ban megjelent cikk tartalmazza, melyeket a mostani adatelemzéskor összehasonlítási alapnak vettünk.²

A megkérdezésben összesen 82 nappali és 46 levelező/távoktatás tagozatos hallgató vett részt. Ez a 705 beiratkozott nappali tagozatos hallgatónak a 11,6%-a, a 713 levelező/távoktatás tagozatos hallgatók összlétszámának pedig a 6,5%-a (2014. márciusi adatok). Ezek az értékek sajnos jóval a 2010-es részvételi számok alatt vannak, akkor a nappali tagozatosok 26,3%-a, illetve a levelező/távoktatás tagozatos hallgatók 14,6%-a vett részt a megkérdezésben.

A kérdőívet kitöltő hallgatók legnagyobb része - mindkét képzési formában - a gazdaságtudományi képzési területen tanul (BA). A 2010-es felmérésben ugyanezt tapasztaltuk.

A fentebb hivatkozott, az elsőévesek körében végzett felméréssel ellentétben ebben a felmérésben nem volt kötelező részt venni, így a hallgatók önkéntes alapon, a szabadidejükben

töltötték ki az online kérdőívet. A megkérdezésben való alacsony hallgatói részvétel valószínűleg elsősorban ezzel magyarázható. Kézenfekvő azt feltételeznünk, hogy elsősorban azok a hallgatók érezték magukat motiváltnak a megkérdezésben való részvételre, akik egyébként is kedvelik az idegen nyelveket, valamint azok, akik szeretnek volna élni azzal a lehetőséggel, hogy név nélkül kifejezésre juttassák az elégedetlenségüket.

Az egyik kérdéscsoport a főiskolán zajló nyelvoktatás megítélésével foglalkozott. Egy ötfokozatú skálán 1-5 (1=legrosszabb, 5=legjobb osztályzat) értékelve nappali tagozaton 2,93-as átlageredményt kaptunk, levelező/távoktatás tagozaton 2,78-at. Mindkét érték gyengébb, mint a 2010-es eredmények, ami csak megerősíti, hogy mennyire fontos a Szolnoki Főiskolán a nyelvoktatás fejlesztése a pályázat keretében (is). A levelező/távoktatás tagozaton kapott általánosan gyengébb átlageredmény az ottani alacsony óraszámokkal magyarázható: a szemeszterenkénti két-három alkalomra csökkentett többórás konzultációkat valójában nem lehet rendszeres tanításnak nevezni. Azonban legalább a "Milyen mértékben segítenek az idegen nyelvi konzultációk a félév végi kollokvium sikeres letételében?" kérdésre adott válaszok átlagértéke ennél majdnem fél tizeddel magasabb, 3,2.

A fentebb már említett alacsony óraszám levelező/távoktatás tagozaton megmutatkozik a hallgatóknak arra a kérdésre adott válaszában is, hogy elegendőnek érzik-e a nyelvórák számát: a válaszadók csupán 15%-a válaszolt igennel, 80% ezzel szemben túl alacsonynak tartja az órák számát. Az elégedettség mértéke nappali tagozaton ennél valamivel magasabb, itt 45% nyilatkozott úgy, hogy elégedett a nyelvórák számával (sőt, közülük 2% szerint még túl sok is). Azonban a hallgatók fele (51%) itt is úgy véli, hogy az óraszámot emelni kellene. A 2010-es felméréssel összehasonlítva szembetűnő, hogy a nappali tagozaton kapott értékekben nincs lényeges változás, míg

² S. Mommertz (2011), "Who Needs Foreign Languages?", *Economica* IV.11, 95-106.

levelező/távoktatás tagozaton az elégedetlenek tábora nőtt: 2010-ben még 35,4%-nak nem volt

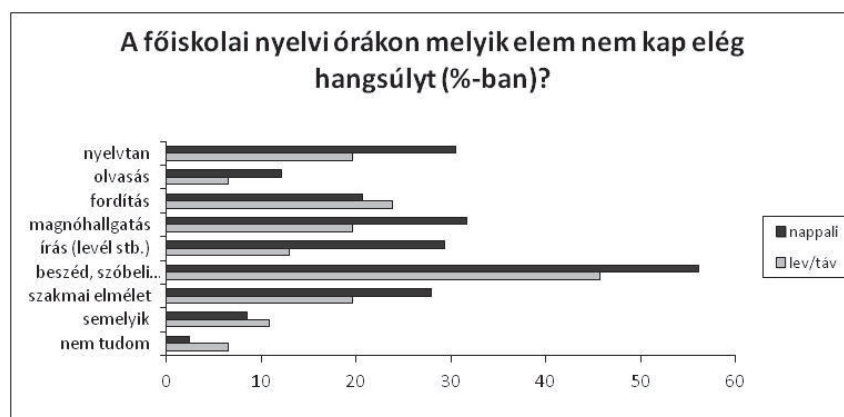
különböző véleménye az óraszámokat illetően, 2014-ben viszont már csak 4% választotta a „nem tudom” válaszlehetőséget. Azoknak a száma azonban, akik elégedetlenek az óraszámokkal, a 2010-es 47,7%-ról az említett 80%-ra emelkedett.

Egy következő kérdéscsoportban arra voltunk kíváncsiak, hogy a hallgatók véleménye szerint mely kompetenciák fejlesztésére esik túl nagy vagy túl kevés hangsúly az idegennyelv-órákon. Annál a kérdésnél, hogy a főiskolai nyelvórákon melyik készség fejlesztése

túlzottan hangsúlyozott, a nappali tagozatos hallgatók nagy része (41,5%) válaszolta azt, hogy egyik sem. A válaszadóknak csupán 19,5-19,5%-a gondolja úgy, hogy túl sok a nyelvtan és az olvasásértés az órákon.

Annál a kérdéscsoportnál, hogy melyik készség fejlesztésére kellene az órákon nagyobb hangsúlyt fektetni, a hallgatók 56,1%-a válaszolta, hogy a beszéd/szóbeli kommunikáció készséget. A hallgatók 31,7%-a azon a véleményen van, hogy a magnóhallgatást, míg 30,5% szerint a nyelvtan gyakorlását kellene a nyelvórákon jobban hangsúlyozni.

Az alábbi ábra azt szemlélteti, hogy mely készségek fejlesztését tartanák fontosnak a nappali és levelező tagozatos hallgatók a nyelvórán:

3. ábra:

Mely készségek fejlesztését kellene a nyelvórákon jobban hangsúlyozni? – Hallgatói értékelés.

Forrás: Saját kutatás, 2014

A levelező/távoktatás tagozatos hallgatók szintén magas aránya, 45,7%-a szerint kellene jobban hangsúlyozni a szóbeli kommunikációs készség fejlesztését és a fordítást (23,9%). Az idegennyelv-oktatás fejlesztése során tehát mindenképpen nagyobb figyelmet kell szentelni a szóbeli kommunikációs készség fejlesztésének.

A látszólagos ellentmondás, hogy a hallgatók egyik része több nyelvtant szeretne, míg másik része szerint túl sok az órákon a nyelvtan, oka abban keresendő, hogy a hallgatók nyelvi

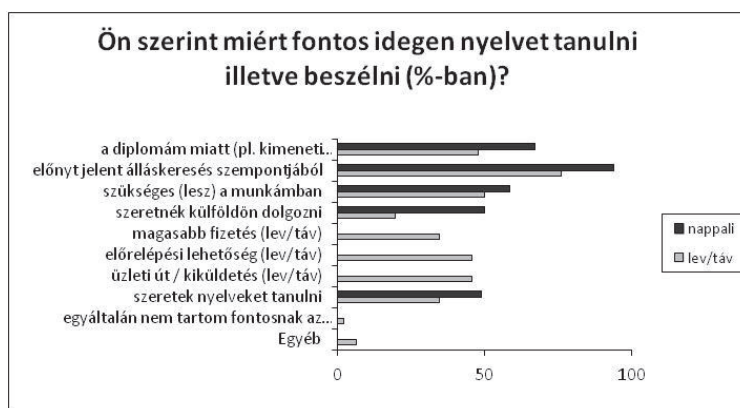
előismeretei nagyon különbözőek, tehát van, akinek az alapvető nyelvtani ismeretei is hiányosak.

Ezen a ponton érdekes visszautalnunk a munkaadók által megnevezett, fontosnak tartott nyelvi kompetenciákra és azokra, amelyeket hiányolják a munkavállalóiknál. A szóbeli kommunikációs készség fontosságát mindkét megkérdezett oldal egybehangzóan hangsúlyozza, melyet a Szolnoki Főiskola idegen nyelvi képzési rendszerének fejlesztésében mindenképpen szükséges figyelembe venni.

Annál a kérdésnél, hogy a hallgatók miért tartják fontosnak az idegen nyelvek tanulását, egyértelműen megmutatkozik, hogy a nyelvtudástól elsősorban jobb munkaerő-piaci esélyeket várnak. A nappali tagozatos hallgatók 93,9%-a jelölte meg az "előnyt jelent álláskeresés szempontjából" választ, jóval többen, mint azok, akik a kimeneti követelmény teljesítése szempontjából (67,1%) tartják fontosnak. A levelező/távoktatás tagozat hallgatóinak – akik nagyrészt általában már dolgoznak – 76,1%-a van azon a véleményen, hogy a nyelvtudás „előnyt jelent álláskeresés szempontjából”, míg 47,8% jelölte meg a

kimeneti követelményt, mint motiváló tényezőt. Jelentős különbség mutatkozott a nappali illetve levelező/távoktatás tagozat hallgatóinak válaszai között arra vonatkozóan, hogy a külföldi munkavállalási szándék mennyiben motiválja a nyelvtanulásukat. Nappali tagozaton a válaszadók 50%-a, levelező/távoktatás tagozaton csak 19,6% jelölte meg ezt a lehetőséget. Ezek az eredmények ugyancsak összhangban vannak a munkaadók körében végzett felmérés üzenetével: A munkaerőpiacon nem csekély értéke van a nyelvtudásnak, és ezzel a hallgatók is tisztában vannak.

Az alábbi ábra azt szemlélteti, hogy miért tartják a hallgatók fontosnak a nyelvtanulást:

4. ábra: Miért fontos idegen nyelvet tanulni? – Hallgatói értékelés.

Forrás: Saját kutatás, 2014

A 2010-ben végzett felméréssel összehasonlítva azt állapíthatjuk meg, hogy a külföldi munkavállalási szándék a nappali tagozatos hallgatók esetében valamelyest nőtt (2010-es érték: 43,7%), a levelező/távoktatás tagozatos hallgatók esetében azonban minimálisan, de visszaesett (2010-es érték: 20,3%) (Mommertz 2011: 97).

Érdekes megfigyelést tehetünk a 2010-es és a mostani felmérésben a levelező/távoktatás tagozaton tanuló hallgatóknak arra kérdésre adott válaszainak összehasonlításakor, hogy „Milyen mértékben szükséges idegennyelvtudás a jelenlegi munkahelyén?”. Míg 2010-ben azok közül, akiknek volt munkahelyük, még 27,2% nyilatkozott úgy, hogy egyáltalán nincs rá

szüksége (Mommertz 2011: 98), 2014-ben ez az arány 23,8%-ra csökkent. Jelentősen nőtt ezzel szemben azoknak az aránya, akik számára nagy jelentőséggel bír az idegennyelv-tudás a munkahelyen: 29,8%-ról (2010-es adat) 38,1%-ra (2014-es adat). Ezek az eredmények szintén összhangban vannak a munkaadók körében végzett felmérés eredményeivel. Világosan megmutatkozik, hogy a munkavállalók is érzékelik a nyelvtudással szemben támasztott elvárások növekedését.

Felméréseink jól mutatják, hogy a leendő diplomás munkavállalók nagyon is tisztában vannak azzal, hogy a nyelvtudás elengedhetetlen követelmény a ma munkaerőpiacán. Vizsgálataink arra is

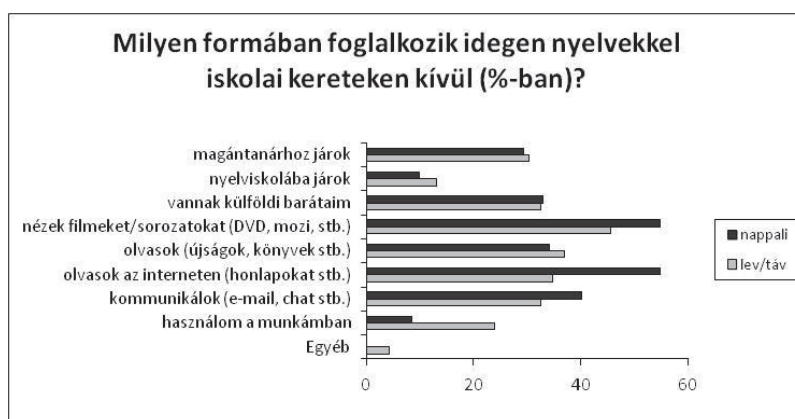
rámutatnak, hogy a hallgatók tudják, hogy mely nyelvi kompetenciáik fejlesztésére lenne nagy szükség, itt első helyen a szóbeli kommunikáció erősítése áll. Azt a véleményüket is megfogalmazták, hogy a főiskolai nyelvórák száma nem (mindenki számára) kielégítő. Így természetesen arra is kíváncsiak voltunk, hogy szabadidejükben élnek-e a hallgatóink valamelyikkel azon számos lehetőség közül, amelyet főleg az internet nyújt.

Az idegen nyelvek főiskolai órákon kívüli használatára illetve tanulására irányuló kérdéseinkre a levelező/távoktatás tagozatos hallgatók 52%-a, a nappali tagozatosoknak pedig 44%-a válaszolta azt, hogy rendszeresen foglalkozik szabadidejében idegen nyelvekkel. Ez a 2010-es eredményekhez képest (nappali: 36%, lev/táv 35%) növekedést jelent (Mommertz 2011: 100). Ugyanakkor a nappali tagozatos hallgatók több mint fele (56%) adta azt a választ, hogy szabadidejében csak ritkán vagy egyáltalán nem foglalkozik idegen nyelvekkel (4% egyáltalán nem). A nappali tagozaton tanulók ilyen irányú tényleges viselkedése tehát némileg ellentmondást mutat azzal, amit elvben tudnak, vagy amit optimálisnak gondolnak. Pozitív eredménynek

tekinthető, hogy azon levelező tagozatos hallgatóknak az aránya, akik órán kívül rendszeresen foglalkoznak idegen nyelvekkel (52%), magasabb, mint a nappali hallgatók száma (44%). Ezzel egyidejűleg 2010-hez képest levelező tagozaton 22%-ról 11%-ra csökkent azoknak az aránya, akik szabadidejükben egyáltalán nem foglalkoznak idegen nyelvekkel.

A felmérés utolsó kérdéscsoportja arra vonatkozott, hogy milyen formában foglalkoznak a hallgatók idegen nyelvekkel iskolai kereteken kívül. A nappali tagozaton tanulók leggyakrabban a „rendszeresen nézek filmeket/sorozatokat idegen nyelven (DVD, mozi, TV stb.)” (54,9%) és az „olvasok idegen nyelven az interneten (honlapokat stb.)” (szintén 54,9%) módját választják az órán kívüli nyelvgyakorlásnak. A levelező/távoktatás tagozaton tanulók szintén a „rendszeresen nézek filmeket/sorozatokat idegen nyelven (DVD, mozi, TV stb.)” lehetőséget neveztek meg első helyen (45,6%), második legnépszerűbb tevékenység az ő esetükben azonban az „olvasok idegen nyelven (újságok, könyvek stb.)” (37%). Majdnem ennyire kedvelt tevékenység az „olvasok idegen nyelven az interneten” (34,8%).

Az alábbi ábra azt szemlélteti, hogy milyen formában foglalkoznak a hallgatók idegen nyelvekkel iskolai kereteken kívül:

5. ábra: Foglalkozás idegen nyelvekkel szabadidőben – Hallgatói értékelés.

Forrás: Saját kutatás, 2014

A 2010-ben készült felmérés eredményeivel összehasonlítva általánosságban azt

állapíthatjuk meg, hogy a hallgatók manapság gyakrabban foglalkoznak, illetve használják az

idegen nyelveket valamilyen módon a főiskolai órákon kívül is. 2010-ben szintén a „rendszeresen nézek filmeket/sorozatokat” volt a legnépszerűbb elfoglaltság, azonban az akkori eredmények (nappali: 46,9%, lev/táv: 37,1%) a mostani alatt maradnak. Említést érdemel ebben az összefüggésben az interneten keresztüli kommunikáció növekvő népszerűsége is: 2010-ben még mindössze 26,2% nyilatkozott úgy a nappali tagozatosok közül, hogy él ezzel a lehetőséggel, az idén már 40,2%. Levelező/távoktatás tagozaton 17,7%-ról 32,6%-ra növekedett ez az érték (Mommertz 2011: 100).

A 2010-ben kapott eredményekkel összehasonlítva azt is megállapíthatjuk, hogy most jóval több nappali tagozatos hallgató gondolkodik abban, hogy külföldön keres munkahelyet (2010.: 43,7%; 2014.: 50%). A levelező/távoktatás tagozatosok körében kevésbé jellemző az ilyen jellegű szándék. Figyelemre méltó azonban, hogy ugyanebben a hallgatói körben az eredmények tanúsága szerint azoknak az aránya, akik számára nagy jelentőséggel bír a nyelvtudás a munkahelyen, 29,8%-ról 38,1%-ra növekedett, míg az „egyáltalán nincs rá szükségem” válaszok száma ezzel szemben csökkent.

A felmérés eredményei azt is mutatják, hogy az internet nyújtotta lehetőségeken keresztül a hallgatók a szabadidejükben gyakrabban használják az idegen nyelveket, mint négy évvel ezelőtt.

5. Összegzés

A Szolnoki Főiskolán zajló idegennyelv-oktatás értékelésére vonatkozó megkérdezéseink eredményei kétségkívül rámutatnak, hogy mennyire fontos a nyelvi képzés fejlesztése. Az

ilyen jellegű felmérések lehetővé teszik azt is, hogy további hasonló vizsgálatok végzésével visszajelzést kérjünk és kapjunk hallgatóinktól arról, hogy mennyire sikeresek a pályázat keretében végrehajtott intézkedéseink. A felmérések eredményeiből adódik nyelvi képzésünk fejlesztésének egyik legfontosabb feladata is: a szóbeli kommunikáció hangsúlyozottabb fejlesztése a nyelvórákon.

A hallgatók egyéni motivációja szoros összefüggésben áll annak okaival, hogy ki miért tanul idegen nyelvet. Ebben a kérdésben, ahogy fent említettük, a legfőbb mozgató a munkahelykereséskor jelentkező előny, amelyet a nyelvtudás nyújt. Hogy ennek a tényezőnek mennyire erős a létjogosultsága, bizonyítja a munkaadók körében végzett attitűdvizsgálat eredménye is. Hallgatóink, a leendő diplomás munkavállalók tisztában vannak azzal, hogy a nyelvtudás elengedhetetlen követelmény a ma munkaerőpiacán. Vizsgálataink arra is rámutatnak, hogy a hallgatók tudják, hogy mely nyelvi kompetenciák fejlesztésére van a legnagyobb szükség, melyik az a tudás, ami a munkahelykereséskor előnyökkel jár. Ugyanakkor sajnos gyakran azt tapasztaljuk, hogy a hallgatók nyelvórai viselkedése némi ellentmondást mutat azzal, amit a nyelvtanulás-nyelvtudás fontosságáról vallanak. A munkahelykeresés sok hallgató számára még távolinak tűnik, így a motivációnak ezt a fajtáját könnyebben háttérbe szoríthatják a mindennapi élet más „fontosabb dolgai”. Bízunk benne, hogy nyelvoktatásunk fejlesztésének, valamint nyelvtanáraink kitartó munkájának eredményei a következő, 2014 májusára tervezett hallgatói megkérdezésekben tükröződni fognak.

BIBLIOGRÁFIA

- [1] Mommertz, S (2011), "Who Needs Foreign Languages?". *Economica* IV.11. 95-106.
- [2] Szűcs R. S. - Máté Z. - László É. - Földi K. (2013): A pályakezdő diplomásokkal szemben támasztott nyelvi elvárások felmérése kvantitatív kutatással, http://tudomany.szolnok-mtesz.hu/kulonszamok/2013/2013-17-11-Szucs_Robert_Sandor_et_al.pdf, *Szolnoki Tudományos Közlemények*, on-line folyóirat, 125-139.